EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2022 03 28
COM(2022) 127 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

dėl 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose taikymo

1. ĮVADAS

1.1. Bendroji informacija

Reglamentu (ES) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose[1] (toliau – Reglamentas) papildoma Direktyva 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio[2] (toliau – Direktyva). Reglamentas ir Direktyva yra to paties teisės aktų rinkinio dalys. Reglamentas buvo priimtas 2013 m. birželio 12 d. remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 2 dalies a, e ir f punktais.

Kartu su Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai[3] (toliau – Aukų teisių direktyva), Direktyva ir Reglamentas sudaro nuoseklų priemonių rinkinį. Taip stiprinamos nusikaltimų aukų ir potencialių nusikaltimų aukų teisės ir jų apsauga joms keliaujant arba persikeliant į kitą valstybę narę.

Direktyva ir Reglamentu šio tikslo siekiama suteikiant teisinį pagrindą valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms pripažinti kitoje valstybėje narėje išduotus apsaugos orderius. Pagal šią teisinę sistemą visos valstybės narės turi pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje išduotus apsaugos orderius baudžiamosiose bylose ir apsaugos priemones civilinėse bylose.

Kaip reikalaujama Reglamento 21 straipsnyje, šioje ataskaitoje vertinamas jo taikymas. Europos Komisija taip pat turi pateikti Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui Reglamento taikymo ataskaitą ir prireikus pasiūlymus dėl pakeitimų. Nors ši ataskaita turėjo būti pateikta iki 2021 m. sausio 11 d., dėl 2020 m. pirmąjį pusmetį prasidėjusio COVID-19 pandemijos protrūkio Komisijai buvo daromas precedento neturintis spaudimas parengti skubius su COVID-19 susijusius dokumentus. Dėl to šis vertinimas buvo atliktas ir paskelbtas vėliau.

Reglamentu Direktyva papildoma siekiant užtikrinti, kad ES nusikaltimų aukų apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo sistemoje nebūtų teisinių spragų. Todėl ši ataskaita turi būti skaitoma kartu su Direktyvos įgyvendinimo ataskaita, kurią Komisija paskelbė 2020 m. gegužės 11 d.[4] Kartu šiose ataskaitose išsamiai apžvelgiamos būtiniausios ES taikomos taisyklės, susijusios su valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų atliekamu apsaugos priemonių tarptautiniu pripažinimu ir vykdymu.

---

1 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose (OL L 181, 2013 6 29, p. 4).

2 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio (OL L 338, 2011 12 21, p. 2).

3 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14, p. 57).

4 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio įgyvendinimo (COM(2020) 187 *final*, 2020 05 11).

1.2. Reglamento tikslas ir pagrindiniai elementai

Reglamentu siekiama užtikrinti, kad fizinis asmuo, kuriam vienoje valstybėje narėje taikoma apsaugos priemonė civilinėse bylose, galėtų ir toliau naudotis tokia apsauga persikeldamas arba keliaudamas į kitą valstybę narę. Be to, Reglamentu siekiama apsaugoti pavojų keliančio asmens teises į gynybą.

Todėl Reglamentu nustatomos valstybėse narėse paskirtų apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo taisyklės. Šiomis taisyklėmis kompetentingoms valdžios institucijoms sudaromos sąlygos užtikrinti nuolatinę apsaugą visoje ES taikant paprastą ir greitą mechanizmą.

Reglamentas taikomas nacionalinėms apsaugos priemonėms civilinėse bylose, paskirtoms civilinio ir administracinio proceso metu. Kalbant konkrečiau, jis taikomas priemonėms, kuriomis nustatomi įpareigojimai asmeniui, keliančiam pavojų kito asmens fizinei ar psichinei neliečiamybei, ir kurių tikslas yra apsaugoti tą kitą asmenį. Reglamentas taikomas visoms aukoms. Į jį įtrauktos trijų rūšių dažniausiai taikomos nacionalinės apsaugos priemonės:

- draudimas lankytis vietose, kuriose gyvena, dirba, būna arba reguliariai lankosi saugomas asmuo, arba to lankymosi reguliavimas;
- draudimas bet kokiu būdu susisiekti su saugomu asmeniu arba tokių ryšių reguliavimas ir
- draudimas priartėti prie saugomo asmens arčiau nei nustatytu atstumu arba tokio priartėjimo reguliavimas.

Apsaugos priemonėmis daugiausia siekiama užkirsti kelią bet kokių rūšių:

- smurtui dėl lyties;
- smurtui šeimoje arba
- smurtui artimoje aplinkoje, pavyzdžiui, fiziniam smurtui, priekabiavimui, seksualinei agresijai, persekiojimui, bauginimui ar kitų rūšių netiesioginei prievartai.

Tokių nusikaltimų aukoms kyla itin didelė antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto grėsmė. Praktiškai apsaugos priemonės daugiausia nustatomos siekiant apsaugoti moteris.

Apsaugos orderiais paprastai nustatomi gana nedideli pavojų keliančio asmens judėjimo laisvės apribojimai. Apsaugos orderių išdavimui ir stebėjimui paprastai nereikalingos didelės finansinės investicijos. Vis dėlto jie gali padėti sumažinti smurtą ir užkirsti jam kelią[5].

Praktiškai asmuo, kuriam suteikiama apsauga pagal vieną ar kelias nacionalines apsaugos priemones (toliau – saugomas asmuo), pateikia prašymą valstybės narės, kurioje apsaugos priemonės buvo paskirtos, valdžios institucijai (toliau – išduodančioji valdžios institucija). Jei šis prašymas patenkinamas, tos valstybės narės (toliau – kilmės valstybė narė) išduodančioji valdžios institucija išduoda pažymą. Paskui išduodančioji valdžios institucija šią pažymą perduoda kitos valstybės narės (toliau – valstybė narė, į kurią kreipiamasi) kompetentingai valdžios institucijai, kad apsaugos priemonės būtų pripažintos ir taikomos valstybės narės, į kurią kreipiamasi,

[5] van der Aa, S., Niemi, J., Sosa, L., Ferreira, A., Baldry, A. (2015), *Mapping the legislation and assessing the impact of protection orders in the European Member States*.

teritorijoje. Kad saugomas asmuo būtų toliau saugomas valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teritorijoje, tos valstybės narės kompetentinga valdžios institucija gali priimti bet kokią panašiu atveju pagal nacionalinę teisę numatytą priemonę. Valstybė narė, į kurią kreipiamasi, aukai turi suteikti tokio pat lygio apsaugą, kokią suteiktų į panašią padėtį patekusiems savo piliečiams.

Pažyma dėl apsaugos priemonių civilinėse bylose išduodama naudojant daugiakalbį standartinį šabloną, kuris buvo patvirtintas vėliau priimtu įgyvendinimo aktu[6]. Kitos valstybės narės turi pripažinti šią pažymą netaikydamos jokios papildomo tikrinimo procedūros. Pažyma turi būti vykdoma tiesiogiai, t. y. saugomas asmuo gali prašyti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valdžios institucijų tiesiogiai taikyti apsaugos priemones.

Nuo 2015 m. sausio 11 d. Reglamentas tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse, išskyrus Daniją.

1.3. Ataskaitos tikslas ir aprėptis

Komisijos analizė daugiausia grindžiama tiesiogine iš valstybių narių gauta informacija. Komisija pirminius duomenis gavo iš valstybių narių pagal 18 straipsnio 1 dalį pateiktų pranešimų. Šiuose pranešimuose išvardytos kompetentingos valdžios institucijos ir pagal Reglamentą priimtinos kalbos. Be to, Komisija išnagrinėjo atsakymus į klausimyno apie Reglamento taikymą nuo jo įsigaliojimo klausimus. 2021 m. liepos mėn. Komisija išsiuntė šį klausimyną valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms, ir 19 valstybių narių pateikė atsakymus. Iš visų valstybių narių 16 valstybių narių patvirtino, kad pagal jų teisinę sistemą galima skirti apsaugos priemones civilinėse bylose. Naudodamasi e. teisingumo portalu, Komisija surinko papildomos informacijos apie valstybių narių kompetentingas valdžios institucijas.

Rengdama šią ataskaitą Komisija naudojosi dviem papildomais tyrimais, kuriais papildomi iš valstybių narių gauti duomenys. Kalbant konkrečiau, Komisija rėmėsi Europos Parlamento 2017 m. paskelbtu tyrimu. Atliekant šį tyrimą buvo vertinama, kaip įgyvendinama Direktyva, ir kartu nagrinėjamas apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose veikimas[7]. Komisija taip pat išsamiai išnagrinėjo 2012–2014 m. Komisijos programos DAPHNE lėšomis finansuoto projekto POEMS galutinį tyrimą. Atliekant šį tyrimą buvo apžvelgti teisės aktai ir įvertintas apsaugos orderių poveikis valstybėse narėse[8].

Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama pagrindinėms Reglamento nuostatoms, kurios yra labai svarbios sklandžiam apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose veikimui visoje ES.

Šios nuostatos apima įpareigojimą pranešti, kokių rūšių valdžios institucijos yra kompetentingos Reglamento taikymo sričiai priskiriamais klausimais, nurodant:

---

6 2014 m. rugsėjo 2 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 939/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 606/2013 dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose 5 ir 14 straipsniuose nurodytų pažymų formos (OL L 263, 2014 9 3, p. 10).

7 Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *European protection order – Study*, PE 603.272, 2017 m. rugsėjo mėn. (http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf).

8 van der Aa, S. et al., *op. cit.*

- valdžios institucijas, kurios yra kompetentingos išduoti pažymas dėl apsaugos priemonių civilinėse bylose;
- valdžios institucijas, kurių turi būti prašoma taikyti kitoje valstybėje narėje paskirtą apsaugos priemonę (ir kurios yra kompetentingos vykdyti tokią priemonę);
- valdžios institucijas, kurios yra kompetentingos atlikti apsaugos priemonių patikslinimą, ir
- valdžios institucijas, kurioms turi būti pateiktas prašymas dėl atsisakymo pripažinti.

Šioje ataskaitoje taip pat nagrinėjami tokie klausimai kaip:

- valstybėse narėse taikoma kalbų vartojimo tvarka;
- įpareigojimas gerbti pavojų keliančio asmens teises į gynybą;
- pažymų dėl apsaugos priemonių civilinėse bylose išdavimas, tvarkymas ir perdavimas ir
- pažymų dėl apsaugos priemonių civilinėse bylose taisymas ir panaikinimas.

2. BENDRAS VERTINIMAS

Ataskaita apima visas valstybes nares, kurioms Reglamentas yra privalomas[9].

Kilmės valstybės narės išduodančiosios valdžios institucijos gali paskirti apsaugos priemones civilinėse bylose, pavyzdžiui, nustatyti draudimą priartėti prie kito asmens arčiau nei nustatytu atstumu. Pagal Reglamento 14 konstatuojamąją dalį valstybė narė, į kurią kreipiamasi, turi pripažinti tokias priemones kaip apsaugos priemones civilinėse bylose.

Be to, civilinių bylų sąvoka turi būti aiškinama savarankiškai. Apsaugos priemonę skirianti valdžios institucija gali būti civilinio, administracinio ar baudžiamojo pobūdžio. Vis dėlto vertinant, ar apsaugos priemonė yra civilinio pobūdžio, toks skiriančiosios valdžios institucijos pobūdis nėra svarbus, jeigu pats sprendimas susijęs su civilinėmis bylomis (10 konstatuojamoji dalis).

Reglamente atsižvelgiama į skirtingas valstybių narių teisines tradicijas ir juo nedaromas poveikis nacionalinėms sistemoms, taikomoms skiriant apsaugos priemones. Tai reiškia, kad juo valstybės narės nėra įpareigojamos keisti nacionalinių sistemų, kad būtų galima skirti apsaugos priemones civilinėse bylose. Juo valstybės narės taip pat neįpareigojamos Reglamento taikymo tikslais nustatyti apsaugos priemonių civilinėse bylose (12 konstatuojamoji dalis).

Komisija iš 16 valstybių narių gavo patvirtinimą, kad pagal jų teisines sistemas galima skirti apsaugos priemones civilinėse bylose. Iš visų valstybių narių keturios valstybės narės patvirtino, kad jose neskiriamos apsaugos priemonės civilinėse bylose arba neišduodamos Reglamente nurodytos pažymos. Komisija į tai atsižvelgė rengdama šią ataskaitą,

[9] Į ataskaitą neįtraukta Jungtinė Karalystė, nes analizei, kuria grindžiama ataskaita, reikalingi duomenys apie Reglamento įgyvendinimą buvo surinkti šiai šaliai išstojus iš ES ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, kuriuo Reglamentas dar buvo taikomas Jungtinėje Karalystėje.

Todėl šioje ataskaitoje padėtis valstybėse narėse apžvelgiama tiek, kiek jose praktiškai taikomas Reglamentas. Ataskaitoje taip pat atsižvelgiama į Reglamento 12 konstatuojamąją dalį.

2015 m. projekto POEMS galutinėje ataskaitoje[10] ir 2017 m. Europos Parlamento tyrime[11] nustatyta, kad visose valstybėse narėse numatyta galimybė išduoti tam tikrų rūšių apsaugos orderius baudžiamosiose arba civilinėse bylose. Vis dėlto atlikus abu tyrimus taip pat nustatyta, kad visoje ES labai skiriasi apsaugos orderio įstatymai ir suteikiamos apsaugos lygiai, o tai gali trukdyti sklandžiam Direktyvos ir Reglamento, kurie kartu sudaro ES teisinę sistemą, veikimui.

Atrodo, kad dauguma valstybių narių palaiko sistemą, pagal kurią apsaugos priemonės skiriamos arba baudžiamojo proceso, arba civilinio ar administracinio proceso tvarka. Kitose valstybėse narėse aukos gali naudotis civilinių ir baudžiamųjų priemonių deriniu.

Tam tikrais atvejais valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms gali būti sudėtinga nustatyti, ar taikoma Direktyva, ar Reglamentas. Tokia padėtis gali susiklostyti tuomet, kai pagal vieną apsaugos orderį taikomos kelios įvairaus pobūdžio priemonės (civilinės, administracinės ar baudžiamosios).

Todėl ir 2015 m. projekto POEMS galutinėje ataskaitoje, ir 2017 m. Europos Parlamento tyrime teigiama, kad faktiškai apsaugos priemonių naudojimas civilinėse ir baudžiamosiose bylose ir jų taikymo būdai visoje ES yra labai skirtingi.

3. KONKRETUS VERTINIMAS

3.1. Kompetentingos valdžios institucijos (18 straipsnio 1 dalies a punktas)

Reglamento 18 straipsnio 1 dalies a punkte reikalaujama, kad valstybės narės informuotų Komisiją, kokių rūšių valdžios institucijos yra kompetentingos Reglamente nurodytais klausimais. Iki 2015 m. liepos mėn. visos valstybės narės, kurioms Reglamentas yra privalomas, išskyrus vieną valstybę narę, pateikė Komisijai reikiamą informaciją.

Pagal Reglamento 5 straipsnio 1 dalį saugomo asmens prašymu kilmės valstybės narės išduodančioji valdžios institucija turi išduoti pažymą naudodama daugiakalbę standartinę formą. 18 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai, kokių kategorijų valdžios institucijos yra kompetentingos skirti apsaugos priemones ir išduoti pažymas.

Iš visų valstybių narių, kurioms taikomas Reglamentas, 20 valstybių narių pranešė, kad institucijos, kompetentingos skirti ir taikyti apsaugos priemones civilinėse bylose, yra geografiniu požiūriu kompetentingi teismai. Šioms institucijoms priskiriami pirmosios instancijos teismai, apeliaciniai teismai ir aukščiausieji teismai. Iš visų valstybių narių penkios valstybės narės aiškiai nurodė šeimos teismus arba teismų šeimos bylų skyrius, o viena valstybė narė – darbo teismą. Be to, keturios valstybės narės pranešė, kad kompetentingų valdžios institucijų funkcijas atlieka ir prokurorai.

---

10 van der Aa, S. et al., *op. cit.*

11 Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *op. cit.*

Siekiant atsižvelgti į tai, kad valstybėse narėse apsaugos priemones civilinėse bylose skiria įvairių rūšių valdžios institucijos, Reglamentas taikomas tiek teisminių, tiek administracinių institucijų priimtiems sprendimams. Vis dėlto administracinės institucijos turi užtikrinti savo nešališkumą ir šalių teisę į teisminę peržiūrą. Tai taip pat reiškia, kad policijos institucijos negali būti išduodančiosios valdžios institucijos (13 konstatuojamoji dalis). Viena valstybė narė pranešė Komisijai, kad kompetentinga valdžios institucija yra miesto meras. Kita valstybė narė pranešė, kad policija, kaip institucija, kuriai suteikti viešojo administravimo įgaliojimai, gali skirti laikinas prevencines ribojamąsias priemones ir išduoti pažymas.

Reglamento 18 straipsnio 1 dalies a punkto ii papunktyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai:

- kokių rūšių valdžios institucijų turi būti prašoma taikyti kitoje valstybėje narėje paskirtą apsaugos priemonę ir (arba)
- kokios valdžios institucijos yra kompetentingos vykdyti tokią priemonę.

Iš visų valstybių narių 12 valstybių narių paskyrė teismus, o iš šių visos valstybės narės, išskyrus vieną valstybę narę, aiškiai paskyrė geografiniu požiūriu kompetentingus teismus, pavyzdžiui, apylinkių teismus, miesto teismus arba apskričių teismus. Trijose valstybėse narėse kompetentingos valdžios institucijos yra prokurorai, o kitose keturiose valstybėse narėse – antstoliai. Be to, aštuoniose valstybėse narėse apsaugos priemonių vykdymą užtikrina teisėsaugos institucijos. Atrodo, kad dviejose valstybėse narėse už pažymų pripažinimą ir apsaugos priemonių vykdymo užtikrinimą tiesiogiai atsakinga policija.

Reglamento 18 straipsnio 1 dalies a punkto iii papunktyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai, kokių rūšių valdžios institucijos yra kompetentingos atlikti apsaugos priemonių patikslinimą. Iš visų valstybių narių 18 valstybių narių aiškiai paskyrė geografiniu požiūriu kompetentingus teismus, pavyzdžiui, apylinkių teismus, miestų teismus, apskričių teismus arba vietos teismų pirmininkus. Be to, trys valstybės narės paskyrė teismus arba pirmosios instancijos teismus apskritai, dvi valstybės narės – prokurorus, o dar dvi valstybės narės – antstolius.

Galiausiai Reglamento 18 straipsnio 1 dalies a punkto iv papunktyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai, kokių rūšių valdžios institucijoms turi būti pateiktas prašymas dėl atsisakymo pripažinti (ir vykdyti) apsaugos priemonę. Iš visų valstybių narių 17 valstybių narių aiškiai paskyrė geografiniu požiūriu kompetentingus teismus. Kita vertus, keturios valstybės narės pranešė apie kitų rūšių teismus, pavyzdžiui, pirmosios instancijos teismus, baudžiamųjų nusižengimų teismus ir apeliacinius teismus.

3.2. Kalbų vartojimo tvarka (18 straipsnio 1 dalies b punktas, 16 straipsnis, 4 straipsnio 2 dalies c punktas ir 5 straipsnio 3 dalis)

Prireikus saugomas asmuo, kuris nori, kad valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, būtų taikoma apsaugos priemonė, turi pateikti kompetentingoms valdžios institucijoms pažymos vertimą raštu (4 straipsnio 2 dalies c punktas). Saugomas asmuo gali prašyti, kad šį vertimą raštu pateiktų kilmės valstybė narė (5 straipsnio 3 dalis).

Pažyma turi būti išversta į vieną iš valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybinių kalbų arba į ES oficialiąją kalbą, kurią ta valstybė narė nurodė kaip priimtiną (16 straipsnio 1 dalis). Valstybės narės turėjo iki 2014 m. liepos 11 d. šią informaciją

pateikti Komisijai (18 straipsnio 1 dalies b punktas). Iš visų valstybių narių aštuonios valstybės narės laikėsi šio termino. Iki 2015 m. liepos mėn. visos valstybės narės, kurioms Reglamentas yra privalomas, išskyrus vieną valstybę narę, pateikė Komisijai reikiamą informaciją.

Iš visų valstybių narių trys valstybės narės priima anglų kalba parengtas pažymas, o viena valstybė narė informavo Komisiją, kad viename iš jos apylinkės teismų priimamos italų kalba parengtos pažymos. Be to, dvi valstybės narės pagal abipusiškumo principą priima papildomomis kalbomis parengtas pažymas.

3.3. Pavojų keliantiems asmenims taikomos procedūrinės garantijos (6, 11, 12 ir 13 straipsniai)

Reglamente numatytos konkrečios apsaugos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad saugomam asmeniui paprašius išduoti pažymą būtų gerbiamos pavojų keliančio asmens teisės į gynybą (6 straipsnis). Visų pirma, kompetentinga valdžios institucija turi patikrinti, ar:

- pavojų keliančiam asmeniui buvo pranešta apie apsaugos priemonę (arba apie jos patikslinimą, kaip nurodyta 11 straipsnio 3 dalyje);
- pavojų keliantis asmuo buvo informuotas apie pradėtą procesą arba
- ar pavojų keliantis asmuo turi teisę užginčyti apsaugos priemonę kilmės valstybėje narėje.

Penkiose valstybėse narėse antstolis arba teismo pareigūnas pavojų keliančiam asmeniui asmeniškai praneša apie apsaugos priemonę.

Dviejose valstybėse narėse asmeniui pranešama asmeniškai arba registruotu laišku. Vienoje valstybėje narėje pranešama tik registruotu laišku. Vienoje valstybėje narėje daugeliu atvejų pranešimai pateikiami raštu (elektroniniu būdu arba registruotu laišku). Jei pavojų keliantis asmuo dalyvauja teismo posėdyje, informacija pateikiama žodžiu. Vienoje valstybėje narėje asmuo informuojamas įprastu pašto laišku. Trijose valstybėse narėse policija tam tikrais atvejais gali asmeniškai įteikti pranešimą.

Trijose valstybėse narėse nėra konkrečių pranešimo apie pažymą taisyklių. Pavojų keliantis asmuo gali būti informuojamas įvairiais būdais, pavyzdžiui, elektroninėmis priemonėmis, registruotu laišku, pasitelkiant kurjerių paslaugų teikėjus arba asmeniškai.

Valstybės narės nepranešė apie jokias pasikartojančias problemas, susijusias su pavojų keliančių asmenų informavimu.

Pagal Reglamentą pavojų keliantis asmuo valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, gali imtis teisminių veiksmų. Pavojų keliantis asmuo gali pateikti skundą dėl apsaugos priemonės patikslinimo (11 straipsnio 5 dalis). Tam tikrais atvejais[12] šis asmuo taip pat gali prašyti, kad būtų atsisakoma pripažinti ar vykdyti apsaugos priemonę (13 straipsnio 1 dalis).

[12] Jeigu toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai arba jeigu jis būtų nesuderinamas su toje valstybėje narėje priimtu ar pripažintu teismo sprendimu.

Viena valstybė narė pateikė statistinius duomenis apie veiksmus, kurių pavojų keliantys asmenys ėmėsi pirmosios instancijos teismuose. 2017 m. buvo pateikta iš viso 13 prašymų, 2018 m. – 28 prašymai, o 2019 m. – 13 prašymų.

3.4. Pažymos išdavimas, tvarkymas ir perdavimas (4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis)

Saugomas asmuo gali prašyti kilmės valstybės narės išduodančiosios valdžios institucijos išduoti pažymą (5 straipsnio 1 dalis) ir ją perduoti kitos valstybės narės valdžios institucijoms, kad šios ją pripažintų ir vykdytų. Pagal Reglamento 4 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi pripažinti kitoje valstybėje narėje paskirtas apsaugos priemones nereikalaudamos jokios specialios procedūros. Be to, šios priemonės turi būti tiesiogiai vykdomos valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi.

Visos aštuonios valstybės narės, pateikusios informaciją šiuo klausimu, mano, kad pagal Reglamento 5 straipsnį išduodamos daugiakalbės standartinės formos veikimas ir jos turinys yra tinkami.

Iš visų valstybių narių septyniose valstybėse narėse pažymas galima perduoti elektroniniu būdu. Be to, penkios valstybės narės patvirtino, kad pažymas dėl apsaugos priemonių pripažinimo civilinėse bylose galima tvarkyti skaitmeniniu būdu. Iš šių valstybių narių keturių valstybių narių patirtis šiuo klausimu buvo teigiama, o neigiamos patirties neturėjo nė viena valstybė narė. Nė viena valstybė narė nepranešė Komisijai apie problemas, susijusias su pažymų perdavimu. Vis dėlto viena valstybė narė pažymėjo, kad tais atvejais, kai priemonės taikomos daugiau kaip vienam asmeniui, turi būti pildomos atskiros standartinės formos. Tokiais atvejais formoms užpildyti prireikia daugiau laiko.

Nė viena valstybė narė nepranešė apie jokias pasikartojančias su procedūra, įskaitant terminų laikymąsi, susijusias problemas. Galiausiai keturios valstybės narės nurodė, kad neturi duomenų arba praktinės patirties.

3.5. Apsaugos priemonių ir pažymų taisymas ar panaikinimas (14 straipsnio 1 dalis ir 9 straipsnio 1 dalis)

Apsaugos priemonė kilmės valstybėje narėje gali būti sustabdyta, apribota arba panaikinta. Tokiu atveju saugomas asmuo arba pavojų keliantis asmuo, siekdamas užtikrinti, kad į šį pasikeitimą būtų atsižvelgiama valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, gali prašyti išduoti pažymą (14 straipsnio 1 dalis).

Jei pažymoje įsivėlė kanceliarinė klaida arba ji buvo aiškiai klaidingai išduota, saugomas asmuo arba pavojų keliantis asmuo gali prašyti pažymą ištaisyti arba panaikinti. Išduodančioji valdžios institucija taip pat gali tai padaryti savo iniciatyva (9 straipsnio 1 dalis).

Visos aštuonios valstybės narės, pateikusios informaciją šiuo klausimu, mano, kad pagal Reglamento 14 straipsnį išduodamos daugiakalbės standartinės formos veikimas ir jos turinys yra tinkami.

Tik viena valstybė narė pateikė informaciją apie vidutinį panaikinimo arba ištaisymo laiką ir nurodė, kad tai trunka 10–14 dienų. Be to, viena valstybė narė pranešė, kad vienu atveju pažyma turėjo būti ištaisyta dėl skaičiavimo klaidos.

Kitoje valstybėje narėje nacionalinės teisės aktuose nenustatytas joks pažymų ištaisymo ar panaikinimo terminas. Šioje valstybėje narėje šis klausimas nagrinėjamas teismo posėdžio, apie kurį dalyviams turi būti pranešama iš anksto, metu. Todėl procedūros trukmė gali skirtis priklausomai nuo to teismo proceso trukmės. Galiausiai devynios valstybės narės nepateikė duomenų arba nurodė, kad jose tokių atvejų nebuvo.

3.6. Informuotumo didinimas ir mokymas Reglamento įgyvendinimo klausimais

Iš visų valstybių narių septyniose valstybėse narėse buvo didinamas teisminių institucijų ir teisminių institucijų specialistų informuotumas apie Reglamento įgyvendinimą, visų pirma pasitelkiant informacinius laiškus, interneto svetaines, žinynus ir vadovus, advokatų asociacijas ir gaires.

Penkiose valstybėse narėse buvo surengti mokymo kursai Reglamento įgyvendinimo klausimais. Vis dėlto keturiose iš šių valstybių narių šie kursai buvo ne konkrečiai skirti Reglamentui, o greičiau viena iš teisėjams ir (arba) teismo pareigūnams skirtų bendresnio pobūdžio programų dalių.

4. DUOMENŲ RINKIMAS

2021 m. liepos mėn. Komisija, siekdama surinkti duomenis ir informaciją apie Reglamento įgyvendinimą nuo jo įsigaliojimo, valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms išsiuntė klausimyną. Komisijai atsakymus pateikė 19 valstybių narių ir iš jų 16 valstybių narių patvirtino, kad pagal jų teisines sistemas galima skirti apsaugos priemones civilinėse bylose.

Komisija nustatė, kad 10 valstybių narių (t. y. pusė valstybių narių, kurioms taikomas Reglamentas) pareiškė neturinčios suskirstytų statistinių duomenų apie apsaugos priemones civilinėse bylose. Todėl tos valstybės narės negalėjo pateikti duomenų apie tai, kiek pažymų buvo išduota ir gauta pagal Reglamentą. Iš visų valstybių narių duomenis pateikė septynios valstybės narės, tačiau jos nurodė išdavusios ir gavusios labai mažai pažymų (0–1 pažymą). Vienoje valstybėje narėje buvo išduotos 25 pažymos.

Iš visų valstybių narių 14 valstybių narių nurodė nesusidūrusios su atvejais, kai joms, kaip kilmės valstybėms narėms, būtų pateikti prašymai išduoti pažymas, arba neturinčios suskirstytų statistinių duomenų šiuo klausimu. Kita vertus, dvi valstybės narės pranešė, kad kiekvienos iš jų atitinkamai kompetentingai valdžios institucijai buvo pateikta po vieną prašymą išduoti pažymą, iš kurių vienas prašymas buvo atmestas.

Klausimyne taip pat buvo teiraujamasi apie atvejus, kai valstybės narės, veikdamos kaip valstybės narės, į kurias kreipiamasi, įgyvendino apsaugos priemonę pasinaudodamos 5 straipsnyje nurodyta pažyma ir galiausiai turėjo tą priemonę patikslinti. Iš visų valstybių narių penkios valstybės narės nurodė, kad tokių atvejų nebuvo.

Be to, penkios valstybės narės nurodė, kad taip pat nebuvo atvejų, kai dėl apsaugos priemonės patikslinimo būtų pateiktas skundas.

Beveik visos į klausimyno klausimus atsakiusios valstybės narės nurodė, kad joms nežinoma apie atvejus, kai apsaugos priemonės buvo sustabdytos, ištaisytos arba panaikintos pagal Reglamento 14 straipsnį arba 9 straipsnį (dvi valstybės narės), arba kad jos neturi suskaidytų duomenų apie tokius atvejus (devynios valstybės narės). Taip yra nepriklausomai nuo to, ar jos veikė kaip kilmės valstybės narės, ar kaip valstybės narės, į kurias kreipiamasi. Vienoje valstybėje narėje viena pažyma pagal Reglamento 9 straipsnį buvo ištaisyta dėl skaičiavimo klaidos.

2015 m. projekto POEMS galutinėje ataskaitoje[13] ir 2017 m. Europos Parlamento tyrime[14] jau atkreiptas dėmesys į tai, kad trūksta patikimų ir viešai prieinamų duomenų apie išduodamus apsaugos orderius civilinėse bylose. Abiejuose tyrimuose teigiama, kad daugelyje valstybių narių trūksta reguliarių statistinių duomenų ir kad jos gali remtis tik atsitiktiniais tyrimais. Be to, pateikta informacija paprastai apima tik tam tikrų rūšių apsaugos orderius arba tam tikrus šalies regionus. Atlikus šiuos tyrimus padaryta išvada, kad, atsižvelgiant į didelius įvairiose valstybėse narėse surinktų duomenų skirtumus, galima daryti prielaidą, jog tikrasis apsaugos priemonių civilinėse bylose taikymo mastas iš esmės nepakankamai įvertintas. 2021 m. atliktos

13 van der Aa, S. et al., *op. cit.*

14 Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *op. cit.*

apklausos išvados buvo panašios. Kadangi valstybės narės, kurių teisės sistemose numatyta apsaugos priemonių civilinėse bylose, nėra pateikusios suskaidytų duomenų, sunku tiksliai įvertinti tokių apsaugos priemonių taikymo situaciją.

5. IŠVADA

Sklandus Reglamento veikimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti visapusišką ir patikimą nusikaltimų aukų apsaugą ES joms naudojantis savo laisvo judėjimo teise.

Atitinkamų valstybių narių nuomone, Reglamentu nustatytos tarpusavio pripažinimo sistemos pagrindas (t. y. daugiakalbės standartinės formos veikimas) yra tinkamas. Be to, atrodo, kad valstybėms narėms nekilo jokių didesnių problemų taikant pagrindines Reglamento nuostatas, kaip antai susijusias su pažymų išdavimu, tvarkymu ir perdavimu. Keliose valstybėse narėse pažymos gali būti siunčiamos elektroniniu būdu.

Valstybės narės taip pat nepranešė apie dažnesnes problemas taikant procesines garantijas pavojų keliančiam asmeniui. Visų pirma, kalbant apie šio asmens informavimą apie apsaugos priemones, valstybės narės taiko skirtingas procedūras: praneša registruotu laišku, elektroniniu būdu arba asmeniškai.

Analizė neatskleidė problemų, susijusių su apsaugos priemonių ir pažymų taisymu ar panaikinimu. Kai kurios valstybės narės nurodė, kad tokių atvejų nebuvo.

Tačiau, kaip ir Europos apsaugos orderio įgyvendinimo ataskaitoje, atlikus analizę padaryta išvada, kad įstatymų dėl apsaugos priemonių civilinėse bylose ir susijusios praktikos skirtumų ES greičiausiai nepavyks išnaudoti visų šios priemonės teikiamų galimybių ir pasiekti rezultatų, kuriuos duotų apsaugos orderių tarpusavio pripažinimas. Tam tikrais atvejais gali būti sudėtinga nustatyti, ar taikoma Direktyva, ar Reglamentas. Taip atsitinka tuomet, kai pagal vieną apsaugos orderį taikomos kelios įvairaus pobūdžio priemonės (civilinės, administracinės ar baudžiamosios).

Be to, iš šios ataskaitos matyti, kad valstybėse narėse yra galimybių didinti informuotumą apie Reglamentą. Skatinant didinti informuotumą ir teikiant informaciją bei gaires specialistams ir suinteresuotiesiems subjektams nacionaliniu lygmeniu būtų galima geriau išnaudoti Reglamento teikiamas galimybes.